

Verzameling 'Archiefverhalen' Vol. 5

VAN DE DODENMARSEN TOT DE TERUGKEER NAAR HET LEVEN

Overlevenden van de
nazi-kampen vertellen

Een documentaire van Stéphanie Perrin en Sarah Timperman

'Archiefverhalen' is een reeks van
documentaires die werd samengesteld
door Stichting Auschwitz

© USHMM*, courtesy of Mark Chazanowski

Lichamen van gedetineerden, gestorven bij de evacuatie van Auschwitz-Birkenau.

© Auschwitz-Birkenau State Museum

Evacuatie van Auschwitz. Tekening van Zbigniew Offinowski (1946).

Lichamen van gedetineerden langsheen de spoorweg die het kamp van Kaufering IV (Dachau) bediende - 29 april 1945.

© USHMM*, courtesy of National Archives and Records Administration, College Park

VAN DE DODENMARSEN TOT DE TERUGKEER NAAR HET LEVEN

Overlevenden van de nazi-kampen vertellen.

Groep van geëvacueerde gedetineerden in de nabijheid van Dachau.

De ineenstorting van het concentratiekampstelsel en de 'Dodenmarsen'

De laatste maanden van de oorlog gaven de nazileiders, in het licht van de geallieerde opmars, het bevel alle gedetineerden uit de kampen naar het binnenland van het Reich af te voeren. In de eerste plaats omdat de gedetineerden nog steeds een essentiële arbeidskracht waren voor de wapenproductie. Daarnaast om te beletten dat ze tegen hun bevrijders zouden kunnen getuigen over de wrede daden die in de kampen werden begaan.

De ontruiming van de kampen werd vaak uitgevoerd door middel van geforceerde marsen, de zogenaamde 'Dodenmarsen'. Dat gebeurde op het ritme van de opmars van de geallieerden en verliep niet volgens een algemeen plan. De eerste ontruimingen vonden plaats in januari 1945 uit de kampen van Auschwitz en Stutthof. De al ernstig verzwakte gedetineerden moesten de tocht afleggen in zeer strenge winteromstandigheden, zonder voedsel, zonder schoenen en zonder geschikte kledij. Velen van hen stierven van de kou, honger of uitputting of ze werden door de SS-bewakers vermoord als ze niet snel genoeg doorstapten. De evacuatie per trein – soms van niet meer dan een openluchtperron – waren niet minder dodelijk. Treinen konden vaak niet op hun bestemming geraken waardoor

gedetineerden gedwongen werden dagenlang rond te dolen. Colonnen van mensen en treinen vol wegwijnende gedetineerden doorkruisten zo Duitsland tot begin mei 1945.

Deze 'opruimacties' leidden tot een totale ontwrichting van de kampen door de overbevolking die ze veroorzaakten. Bevoorradingsproblemen door de oorlog, geallieerde bombardementen, onachtzaamheden en onverschilligheid van de kampcommandanten veroorzaakten complete hongersnoden. Ziekten als tyfus, tuberculose en buiktyfus grepen verwoestend om zich heen. Voor de gedeporteerden waren de laatste maanden van hun gevangenschap bijzonder zwaar. Ze waren overgeleverd aan de genade van hun beulen en beleefden de terreur van een algeheel bloedbad. Het proces om de kampen 'weg te werken' ging gepaard met veel sadistische daden van SS'ers op het laatste moment, vlak voor ze op de vlucht sloegen.

De geallieerden ontdekten de kampen per toeval

Op 27 januari 1945 ontdekten de eerste verkenners van het Sovjetleger bij het dorp Oświęcim (Auschwitz) toevallig een kamp dat verlaten leek. Ze troffen er een paar duizend overlevenden aan die door de SS'ers waren achtergelaten omdat ze te zwak

Colonne van gedetineerden op weg naar Dachau. Clandestiene foto genomen door een bewoner.

waren om de mars aan te vatten. Ziek en hongerig achtergelaten in de barakken, zouden velen de daaropvolgende dagen sterven. Ondanks de vernielde crematoria en de ontmantelde gaskamers in Birkenau, getuigden de bergen persoonlijke bezittingen van de slachtoffers die niet door de SS werden vernietigd van de massamoord.

In het westen was Buchenwald het eerste kamp dat op 11 april 1945 door het Amerikaanse leger werd bevrijd. Vier dagen later trokken Britse troepen het kamp Bergen-Belsen binnen. Zowel in het westen als in het oosten was de bevrijding van de kampen een toevallige gebeurtenis, die plaatsvond in het kader van militaire operaties. Toen de geallieerde soldaten de kampen binnendrongen, werden ze hard getroffen door de realiteit van het naziconcentratiekampuniversum. Lijken opgestapeld in openlucht, talloze stervenden, graatmagere mensen in gestreepte kleren ... De geallieerden besloten de kampen open te stellen voor buitenlandse oorlogsverslaggevers, fotografen en journalisten om de wereld bewust te maken van de realiteit van de naziconcentratiekampen.

Gezien de SS'ers vluchtten naarmate de geallieerden naderden, leidde de 'bevrijding' van de kampen zelden tot gevechten. Collectieve vreugde-uitingen waren er evenmin veel. De enige kampen waar er bij de bevrijding tekenen waren van geestdrift,

waren de kampen waar er al een clandestiene politieke organisatie aanwezig was die klaarstond om de bevrijders te ontvangen, zoals in Buchenwald of Mauthausen. In de meeste gevallen hadden de gedetineerden echter niet de kracht de gebeurtenis te vieren, of ze waren te zeer verzwakt om hun barakken te verlaten. De meeste medische eenheden kwamen pas enkele dagen na de bevrijding van de kampen aan, terwijl de gezondheidstoestand rampzalig was. De zwaksten bleven sterven aan ziekte, ondervoeding en het ondergane misbruik. Bijna alle kampen werden in quarantaine geplaatst, waardoor overlevenden gedwongen werden onder de doden te leven. Om de uitbraken van tyfus en tuberculose in te dammen die de kampbevolking teisterden, gebruikten de medische teams DDT als ontsmettingsmiddel en vaccineerden ze gedetineerden. Er werden massagraven gemaakt om de doden te begraven. De gezondheidssituatie in Bergen-Belsen was zo slecht dat de barakken die dienst deden als ziekenhuis, verbrand moesten worden.

De terugkeer en het onthaal van de gedeporteerden in België

Om de repatriëring van hun onderdanen te organiseren, moesten de geallieerde regeringen een beroep doen op SHAEF'. Zolang

- ▲ Door zijn geografische ligging is het kamp van Bergen-Belsen de meest voor de hand liggende plek om tienduizenden gedeporteerden uit andere kampen op te vangen. Dit kamp wordt een waar doodsoord.

▼ Bij aankomst in Dachau in april 1945, is de trein die aankomt uit het 'kleine kamp' van Buchenwald, nog slechts gevuld met lijken.

Op de terugweg houden bevrijde gedetineerden uit Dachau halte in Trier. Onder hen, Maurice Pioro.

de militaire operaties aan de gang waren, gaf dat de voorrang aan krijgsgevangenen. Er bestonden tal van manieren om terug te keren: een individuele of collectieve terugkeer van gedeporteerden uit de grote kampen, of een terugkeer per vrachtwagen, trein, soms per vliegtuig of zelfs per boot voor gedeporteerden uit het Oosten, die zich in Odessa verzamelden waar ze aan boord gingen voor een reis naar Marseille. De Belgische regering maakte van de terugkeer van gedeporteerden een prioriteit. Er werden aanzienlijke middelen ter beschikking gesteld aan het Belgisch Commissariaat voor Repatriëring dat op 27 juni 1944 werd opgericht. Om de overlevenden te huisvesten, werden er opvangcentra gevestigd in scholen, ziekenhuizen en katholieke instellingen. Er werden echter geen specifieke voorzieningen getroffen voor Joodse overlevenden. Minder dan 5% van de gedeporteerde Belgische Joden overleefde het – 1 200 mensen – plus enkele duizenden Joden die vóór de Bezetting geen banden met België hadden. Deze vluchtelingen, door de autoriteiten bestempeld als 'in transit', waren per definitie bestemd om het land zo snel mogelijk te verlaten. Velen vestigden zich echter permanent in België, waar ze armoede en uitsluiting ervoeren. De overgrote meerderheid van de Joodse overlevenden die voor hun deportatie in België woonden, hadden niet de Belgische

nationaliteit. Degenen die in een situatie van administratieve onzekerheid verkeerden, werden geconfronteerd met dezelfde onbestendigheid als voor de oorlog. De meesten waren arm, geïsoleerd, zonder werk en hun fysieke en psychische toestand was rampzalig. De Joodse gemeenschap organiseerde zich om hen in plaats van de overheid materiële, medische en juridische hulp te verlenen. De opsporing en identificatie van vermiste personen was een belangrijke bekommernis. De Joodse sociale hulporganisatie *Aide aux Israélites Victimes de la Guerre* (AIVG) die in oktober 1944 werd opgericht, probeerde de uiteengedreven gezinnen te herenigen, maar veel Joodse kinderen vonden hun vermiste ouders niet terug en verbleven in de huizen die de organisatie beheerde.

Kampen voor Displaced Persons

Hoewel het merendeel van de gedeporteerden binnen enkele weken na de bevrijding van de kampen kon worden gerepatriëerd, bleven veel Joodse overlevenden – vooral uit Midden- en Oost-Europa – in Duitsland. Voor hen was een terugkeer naar hun land, waar nog steeds een virulent, zelfs moorddadig antisemitisme heerste, ondenkbaar. Bovendien hadden maar weinig landen ermee ingestemd deze mensen op te nemen, terwijl Groot-

Vliegveld van Nohra, nabij Buchenwald.
Repatriëring van overlevenden tussen
27 april en 3 mei 1945.

© Collectie Geesman - D04 AGR

Britannië zich tegen hun vestiging in Palestina verzette. 250 000 mensen met de status van 'displaced person' zaten in oktober 1945 nog steeds in kampen die door de geallieerde militaire instanties en de internationale hulpcommissie UNRRA² werden beheerd. Bergen-Belsen was het grootste kamp voor Displaced Persons met bijna 12 000 Joodse vluchtelingen. Het werd ingericht in de SS-kazernes nabij het voormalige concentratiekamp en bleef tot 1951 in gebruik. Het laatste kamp voor ontheemden – Föhrenwald bij München – werd in 1957 gesloten.

Ondanks de vaak moeilijke levensomstandigheden en een gore omgeving – veel van deze kampen waren voormalige concentratiekampen of Duitse legerkazernes – ontwikkelde zich snel een sociaal en cultureel leven. Scholen en opleidingswerkplaatsen werden opgericht, theatervoorstellingen werden opgevoerd, geboorten en bruiloften werden regelmatig gevierd. Veel kampen hadden ook een eigen Talmoedschool (Yeshivah). De zionistische bewegingen stonden symbool voor de renaissance van het Joodse leven en waren zeer aanwezig in de kampen van ontheemden. Om de overlevenden voor te bereiden op de emigratie naar Palestina, werden soms leefgemeenschappen opgezet die vergelijkbaar waren met de kibboets, zoals de Kibbutz Buchenwald. Daarnaast boden de soldaten

van de Jewish Brigade³ hulp aan mensen in de kampen voor Displaced Persons, met name bij het organiseren van de tocht van Joodse vluchtelingen weg uit Oost-Europa, om op clandestiene wijze Palestina binnen te raken.

'Displaced Persons'-
kamp in Bremen
(21/08/1947).

© USHMM

(1) Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force - Hoofdkwartier van de geallieerde strijdkrachten

(2) United Nations Relief and Rehabilitation Administration

(3) De Jewish Brigade werd opgericht in september 1944. Het was een legereenheid van het Britse leger. Ze telde meer dan vijfduizend Joodse vrijwilligers uit Palestina en werd ingezet op het door de geallieerden geopende front met de bedoeling Italië te heroveren. Na de Duitse capitulatie werd de Joodse Brigade gestationeerd langs de Italiaanse grens met Oostenrijk en Joegoslavië en verhuisde ze vanaf juli 1945 naar België en Nederland.

Bibliografie & Websites

Een jonge Russische gedetineerde wordt door het Poolse Rode Kruis weggedragen uit een barak van Auschwitz.

BIBLIOGRAFIE

Daniel BLATMAN, *Les Marches de la mort. La dernière étape du génocide nazi*, Parijs, Fayard, 2009.

Jacques DÉOM, *La filière des ombres. L'odyssée des réfugiés juifs Belgique-Palestine (1945-1948)*, Brussel, Fondation de la Mémoire contemporaine, 2015.

Wacław DLUGOBORSKI en Franciszek PIPER, *Auschwitz 1940-1945, vol. V, Épilogue*, Oświęcim, Staatsmuseum Auschwitz-Birkenau, 2011.

Catherine MASSANGE, *Bâtir le lendemain. L'Aide aux Israélites victimes de la guerre et le Service social juif de 1944 à nos jours*, Brussel, Didier Devillez Éditeur, 2002.

Marie-Anne MATARD-BONUCCI en Édouard LYNCH (dir.), *La libération des camps et le retour des déportés*, Brussel, Complexe, 1999.

Franciszek PIPER, Teresa SWIEBOCKA, *Auschwitz nazi-verniëtigingskamp*, Oświęcim Staatsmuseum Auschwitz-Birkenau, 2002 [1996].

Joanne REILLY, *Belsen: The Liberation of a Concentration Camp*, Londen, Routledge, 1998.

Annette WIEVIORKA, 1945. *La découverte*, Parijs, Points, 2016.

WEBSITES

Imperial War Museum, *The Liberation of Bergen-Belsen*:
<https://www.iwm.org.uk/history/the-liberation-of-bergen-belsen>

Vzw Auschwitz In Gedachtenis, *De Bevrijding van de kampen en de terugkeer van de gedepor-teerden* (pdf van de tentoonstelling en getuigenissen online):
http://83.169.42.184/images/_expo_liberation/bevrijding_kampen.pdf

Mémorial de la Shoah, *Les libérations des camps et le retour des déportés*:
<http://liberation-camps.memorialdelashoah.org/index.html>

United States Holocaust Memorial Museum, Multimedia-encyclopedie van de Shoah:
<https://encyclopedia.ushmm.org/>

De overlevenden. Biografie en parcours.

Henri Kichka

Maria Mehler

Maurice Pioro

Haïm Vidal Sephiha

Itta Wiernik

Henri KICHKA

Henri Kichka wordt op 14 april 1926 geboren in Brussel. Zijn vader, een Joodse immigrant van Poolse origine, is een kleermaker in de wijk van het Zuidstation. Na de Duitse invasie zoeken Henri, zijn ouders en zijn twee zussen hun toevlucht in het zuidwesten van Frankrijk. Jammer genoeg worden ze snel gearresteerd en opgesloten in de kampen van Agde en Rivesaltes. Ze slagen erin te ontsnappen en terug te keren naar Brussel.

Op 1 augustus 1942 wordt Henri's jongere zus Bertha verplicht naar Mechelen te komen. Ze wordt onmiddellijk gedeporteerd en meteen bij aankomst in Birkenau vermoord. De familie Kichka wordt tijdens de razzia van 3 september 1942 in Brussel gearresteerd en naar de Dossinkazerne gebracht. Het gezin wordt gedeporteerd met het negende konvooi. In Kozel, ongeveer 100 kilometer van Auschwitz, moeten alle mannen uit de trein stappen. Henri's moeder en zus Nicha zetten hun noodlottige reis naar Auschwitz-Birkenau verder. Hij zal ze nooit meer terugzien. Henri en zijn vader worden opgesloten in verschillende werkkampen voor Joden. Daaronder Sakrau, Tarnowitz, Shoppinitz en Blechhammer, dat in april 1944 aan het kamp Auschwitz III Monowitz wordt toegevoegd.

Op 21 januari 1945 gaan de Duitsers, geconfronteerd met de opmars van de Sovjettroepen, over tot de ontruiming van Blechhammer. De gevangenen beginnen een 'dodenmars' naar het kamp van Gross-Rosen van waaruit ze per trein naar het midden van Duitsland worden gevoerd. Ze worden opgesloten in het kamp van Buchenwald waar Henri's vader sterft van uitputting. Op 11 april 1945 bevrijden de Amerikanen het kamp. Henri, die net 19 jaar is, wordt door het Engelse leger naar België gerepatriëerd. Hij is erg verzwakt en lijdt aan tuberculose wanneer hij op 5 mei 1945 in Brussel aankomt. Hij is de enige overlevende van zijn familie.

Henri Kichka overlijdt op 25 april 2020.

- ✓ Biografisch dossier van de Stichting Auschwitz en audiovisuele getuigenis (YA/FA/040).
- ✓ André Goldberg, Dominique Rozenberg, *Le Passage du Témoin. Portraits et témoignages de rescapés des camps de concentration et d'extermination nazis*, Brussel, La Lettre volée/Stichting Auschwitz, 2017, p. 150-159.
- ✓ 'Henri Kichka, 14 jaar, in 1940' in *Destins d'enfants juifs survivants en Belgique sous la tourmente nazie*, Pedagogisch dossier van de rondreizende tentoonstelling, Centre d'Éducation à la Citoyenneté du CCLJ (Centre Communautaire Laïc Juif), 2007, p. 12-14.
- ✓ Henri Kichka, *Une adolescence perdue dans la nuit des camps*, Brussel, Luc Pire, 2005.

Maria MEHLER

Maria Mehler wordt op 6 oktober 1922 geboren in Bohumín (Tsjechië) in een gezin met 6 kinderen. Ze groeit echter op in Katowice (Polen), waar haar ouders vandaan komen. Ze maakt haar middelbare school af op het moment dat de Duitsers de stad in september 1939 bezetten.

Ze besluit Katowice te verlaten om haar toevlucht te zoeken in de Sovjetzone en meer in het bijzonder in Lwów. Ze wordt er toegelaten aan de Academie voor Dramatische Kunst en verblijft meer dan een jaar in het internaat van de Academie. Als Lwów op haar beurt wordt bezet door de Duitsers, keert ze terug naar haar familie die intussen uit Katowice is verdreven en in het getto van Chrzanów is opgesloten. In februari 1942 wordt ze naar het kamp Oberalstadt gestuurd, een buitenkamp van Gross-Rosen. Ze wordt toegewezen aan de ziekenboeg en, na een jaar, overgebracht naar het kamp Neusalz. Daar krijgt ze het gezelschap van twee van haar zussen Marsha en Kalka. De rest van haar familie wordt gedeporteerd naar Auschwitz en daar vermoord. In Neusalz wordt Maria aangeduid als 'Judenalteste' en probeert ze morele steun te geven aan de gevangenen voor wie ze verantwoordelijk is.

In januari 1945 wordt het kamp ontruimd. De gevangenen beginnen een vier weken durende mars naar het kamp van Flossenbürg. Van daaruit worden ze per trein geëvacueerd naar het kamp van Bergen-Belsen. Maria en haar twee zusters weten de vreselijke omstandigheden van het kamp, dat op 15 april 1945 door de Britten bevrijd wordt, te overleven. Ze blijft tot oktober 1945 in Bergen-Belsen, dat dan is omgevormd tot een 'kamp voor ontheemden'. Ze weet het kamp uiteindelijk te verlaten met de hulp van de soldaten van de Joodse Brigade. Die brengen haar naar België waar ze zelf ook gelegerd zijn. Ze hoopt naar Palestina te kunnen emigreren maar vestigt zich uiteindelijk permanent in Brussel waar ze haar toekomstige echtgenoot, ook een overlevende van de kampen, ontmoet.

Maria Mehler overlijdt op 18 november 1998.

✓ Biografisch dossier van de Stichting Auschwitz en audiovisuele getuigenis (YA/FA/076).

Maurice PIORO

Maurice Pioro wordt op 21 mei 1923 in Brussel geboren in een familie van Poolse afkomst. Hij is de oudste van vijf broers en zussen. Op twaalfjarige leeftijd verlaat hij de school om zijn vader te helpen in zijn lederwarenwerkplaats. Als België bezet is, sluit hij zich aan bij de Verenigde Socialistische Jonge Wacht waar hij verantwoordelijk is voor de verspreiding van clandestiene pamfletten. Na de ontmanteling van het netwerk vlucht hij naar Oostenrijk met als doel Zwitserland te bereiken. Terwijl zijn hele familie op 12 september 1942 in Brussel wordt gearresteerd, wordt Maurice tien dagen later door de Gestapo van Linz aangehouden. Hij wordt teruggestuurd naar Brussel en daar opgesloten in de gevangenis van Sint-Gillis vooraleer hij wordt gedeporteerd.

Hij komt op 13 juni 1943 in Auschwitz aan en wordt naar het kamp van Jawischowitz gestuurd om daar in de koolmijnen te werken. Hij wordt vervolgens toegewezen aan het elektrisch onderhoud van het kamp en overgeplaatst naar Buna-Monowitz. In januari 1945 vat hij de 'dodenmars' van Auschwitz naar Gleiwitz aan en wordt vervolgens op de trein gezet naar Buchenwald. Op 6 april is hij een van de vijfduizend gedeporteerden die in volledig gesloten beestenwagons worden gepropt en naar Dachau worden gestuurd. Er zijn slechts achthonderd overlevenden als de trein op 27 april in Dachau aankomt. Twee dagen later wordt het kamp bevrijd. Na een behandeling tegen tyfus door de Amerikanen, wordt Maurice Pioro gerepatriëerd door pastoor Marcel Paternotte, een aalmoezenier uit het verzet, die hem bij zijn terugkeer in België een tijdje huisvest.

Maurice Pioro is de enige overlevende van zijn familie. Hij richt mee de 'Amicale des anciens de Jawischowitz' op en wordt vervolgens jarenlang voorzitter van de Unie van Joodse Gedeporteerden en Rechthebbenden van België.

Maurice Pioro overlijdt op 23 april 2013.

- ✓ Biografisch dossier van de Stichting Auschwitz en audiovisuele getuigenis (YA/FA/061).
- ✓ André Goldberg, Dominique Rozenberg, *Le Passage du Témoin. Portraits et témoignages de rescapés des camps de concentration et d'extermination nazis*, Brussel, La Lettre volée/Stichting Auschwitz, 2017, p. 70-74.
- ✓ 'Maurice Pioro. Le combattant de la mémoire' in *Regards*, nr. 490, januari-februari 2001, blz. 17-19.
- ✓ Maurice Pioro, *Mes 999 jours en enfer*, Brussel, Plus-value, 2008.

Haïm Vidal SEPHIHA

Haïm Vidal Sephiha wordt op 28 januari 1923 geboren in Brussel. Hij komt uit een Joods-Spaanse familie van Turkse afkomst. Na zijn opleiding aan het Atheneum van Sint-Gillis vat hij zijn hogere studies aan het 'Institut agronomique' (het landbouwinstituut) van Gembloux aan. Maar door de anti-Joodse verordeningen van de bezetter moet hij het instituut in november 1941 weer verlaten.

Haïm Vidal wordt op 1 maart 1943 gearresteerd en naar Mechelen gebracht, waar hij eerst als een 'Sonderfall' (bijzonder geval) wordt beschouwd, omdat hij als Turk is geboren. Uiteindelijk wordt hij, als Belg, op 20 september 1943 met het eerste konvooi Belgen naar Auschwitz gedeporteerd. Hij wordt ingedeeld bij het Fürstengrube-commando en werkte in de mijnen. In januari 1945 neemt hij deel aan de 'dodenmars' naar het kamp van Gleiwitz om vervolgens onder erbarmelijke omstandigheden meer dan tien dagen met een trein naar het kamp van Dora te worden vervoerd. Hij blijft daar een maand, werkt in het veeg-commando van het SS-kamp en daarna in de ondergrondse fabrieken van de V1 en de V2 alvorens weer te worden geëvacueerd. Hij wordt dan naar een in onbruik geraakte militaire kazerne bij het kamp Bergen-Belsen gestuurd, waar hij op 15 april 1945 door het Britse leger wordt bevrijd. Bij zijn terugkeer verneemt Haïm Vidal Sephiha dat zijn ouders, Turkse Joden, een maand na zijn deportatie zijn opgepakt. Zijn vader werd gedeporteerd naar Buchenwald en vervolgens naar Dachau waar hij aan tyfus stierf terwijl zijn moeder en zussen naar Ravensbrück werden gedeporteerd. Zij hebben het overleefd.

In de jaren tachtig probeert hij zijn Joods-Spaanse roots te herontdekken, wordt hij Licentiaat in het Spaans, haalt diploma's in het Hebreeuws en Jiddisch en doet doctoraat in het Joods-Spaans om uiteindelijk in 1984 de eerste leerstoel Joods-Spaans op te richten aan de Sorbonne.

Haïm Vidal Sephiha overlijdt op 17 december 2019.

- ✓ Biografisch dossier van de Stichting Auschwitz en audiovisuele getuigenis (YA/FA/140).
- ✓ Audiovisueel gesprek online op ina.fr (Grands entretiens patrimoniaux Ina.fr / collection 'mémoire de la shoah') (<https://entretiens.ina.fr/memoires-de-la-shoah/Sephiha/haim-vidal-sephiha>)
- ✓ Haïm Vidal Sephiha, 'Rire pour ne pas déprimer. Chanter la vie' in *Rire, Mémoire, Shoah*, Andréa Lauterwein en Colette Strauss-Hiva (dir.), Parijs, Éditions de l'Éclat, 2009, p. 107-118.
- ✓ Haïm Vidal Sephiha, 'Déportation et marche de la mort, un témoignage', *Tsafon* (revue d'études juives du Nord) nr. 73, 2017, p. 29-38.

Itta WIERNIK

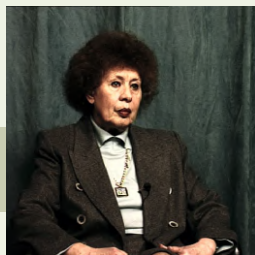

Itta Wiernik wordt op 7 januari 1927 geboren in Czeszochowa (Polen). Het jaar daarop emigreert het gezin naar Brussel. De vader is een schrijnwerker en werkt in zijn werkplaats naast het gezinshuis. Een broertje, Leon, wordt geboren in 1931. Op 11-jarige leeftijd schrijft Itta zich in aan de muziekkacademie van Sint-Gillis om er viool te leren spelen.

In de herfst van 1942 duikt de familie vanwege de eerste razzia's onder in de Ardennen maar na enkele maanden moet ze noodgedwongen terugkeren naar Brussel. Een kameraad van de muziekkacademie stelt dan aan Itta een schijnhuwelijk voor om haar te beschermen. Itta en haar broertje Leon wonen verborgen bij de moeder van haar 'echtgenoot'. In juni 1943 worden ze echter aangegeven en gearresteerd. Ze worden opgesloten in Mechelen en gedeporteerd met het 21e konvooi van 31 juli 1943. Leon, die aan furunculose lijdt, wordt in de 'ziekenwagon' gezet. Itta zal hem nooit meer terugzien.

Bij aankomst in Auschwitz wordt ze geschikt geacht voor werk. Ze treedt toe tot het vrouwenorkest van Birkenau, waardoor ze minder zware levensomstandigheden ervaart dan de meeste gedetineerden. In november 1944 begint de SS het kamp geleidelijk aan te ontruimen. Ze wordt per trein naar het kamp Bergen-Belsen getransfereerd. Ze werkt bij de *Weberei* waar ze cellofaanvlechten maakt. De levensomstandigheden in het kamp verslechteren met de komst van veel gevangenen uit andere kampen. Wanneer de Britse troepen op 15 april 1945 in Bergen-Belsen aankomen, lijdt Itta aan tyfus en is ze stervende. Ze wordt overgebracht naar een kazerne in Soltau waar ze wordt behandeld voordat ze wordt gerepatrieerd. In Brussel vindt ze haar ouders terug die het hebben overleefd, ondergedoken in een kelder. Ze scheidt van haar 'echtgenoot' en hertrouwt kort daarna met een overlevende van de kampen.

Itta Wiernik overlijdt in januari 2006.

✓ Biografisch dossier van de Stichting Auschwitz en audiovisuele getuigenis (YA/FA/129).

✓ André Goldberg, Dominique Rozenberg, *Le Passage du Témoin. Portraits et témoignages de rescapés des camps de concentration et d'extermination nazis*, Brussel, La Lettre volée/Stichting Auschwitz, 2017, p. 194-198.

